

Sygn. akt I BP 7/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 sierpnia 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Hajn (przewodniczący)

SSN Halina Kiryło

SSN Zbigniew Myszka (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa T. F.
przeciwko Komendantowi Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w K.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 26 sierpnia 2015 r.,
skargi strony pozwanej o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego
wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w O.
z dnia 25 lipca 2013 r.,

oddala skargę.

UZASADNIENIE

Powód T. F. wniósł pozew przeciwko Komendantowi Powiatowemu Państwowej Straży Pożarnej w K. o zasądzenie kwoty: 6.336,61 zł tytułem odsetek od nieterminowo wypłaconego równoważnika za brak lokalu mieszkalnego oraz kwoty: 2.061,60 zł tytułem różnicy pomiędzy podatkiem, jaki powód zmuszony

byłby zapłacić, gdyby należności zostały wypłacone terminowo a podatkiem, który uiścił w wyniku wypłaty równoważnika w okresie jednego roku.

W uzasadnieniu pozwu podał, że zgodnie z art. 78 pkt 4 ustawy o Państwowej Straży Pożarnej powodowi od dnia 1 lipca 2005 r. za brak lokalu przysługiwał równoważnik pieniężny, który został wypłacony w trzech ratach dopiero w 2010 r. pomimo, że winien być wypłacany co miesiąc. W wyniku zwłoki i wypłaty równoważnika pieniężnego dopiero w 2010 r. powód uiścił wyższy podatek aniżeli gdyby świadczenie to było wypłacane na bieżąco w latach: 2005-2009.

Pozwany - Komendant Powiatowy Straży Pożarnej w K. w odpowiedzi na pozew wniósł o odrzucenie pozwu, ewentualnie o oddalenie powództwa - wskazując, że przepisy ustawy o Państwowej Straży Pożarnej nie przewidują przyznania strażakowi odsetek za opóźnienie w wypłacie równoważnika za brak lokalu mieszkalnego, którego przyznanie, odmowa i zwrot następuje w drodze konstytucyjnej decyzji administracyjnej.

Wyrokiem z dnia 12 marca 2013 r. Sąd Rejonowy – Sąd Pracy w K. (sygn. akt: [...]), zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę: 6.095,94 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 12 marca 2013 r. do dnia zapłaty (pkt I wyroku), w pozostałym zakresie powództwo oddalił (pkt II wyroku) oraz wyrokowi w pkt I nadał rygor natychmiastowej wykonalności (pkt III wyroku). Sąd ten ustalił, że powód w okresie od dnia 1 kwietnia 1998 r. do dnia 30 kwietnia 2011 r. pełnił służbę w Państwowej Straży Pożarnej w K. W dniu 30 czerwca 2008 r. złożył pisemny wniosek do Komendanta Powiatowego Państwowej Straży Pożarnej w K. o wypłatę równoważnika pieniężnego za brak lokalu mieszkalnego. Decyzją z dnia 17 czerwca 2010 r. Komendant Powiatowy Państwowej Straży Pożarnej w K. stwierdził nabycie uprawnień powoda do tego równoważnika od dnia 1 lipca 2005 r. oraz wypłaty zaległego świadczenia w kwocie: 18.660,44 zł za okres od dnia 1 lipca 2005 r. do dnia 31 maja 2010 r.. Świadczenie to zostało wypłacone w trzech ratach. Wysokość odsetek za okres od dnia 11 sierpnia 2005 r. do dnia 24 listopada 2010 r. z tytułu niewypłacenia równoważnika wyniosła: 6.095,94 zł. W tej części, dotyczącej odsetek od nieterminowej wypłaty dochodzonego pozwem równoważnika roszczenie powoda zasługiwało na uwzględnienie w części. Powołując się na treść art. 78 i następnych oraz art. 111a ustawy z dnia 24 sierpnia

1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej (Dz.U. z 2009 r. Nr 12, poz. 68, aktualnie jednolity tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 1340 ze zm., powoływanej dalej jako ustawa o Państwowej Straży Pożarnej lub ustawa) Sąd pierwszej instancji wskazał, że sprawy dotyczące roszczeń majątkowych wynikające ze stosunku służbowego strażaków rozstrzygają sądy pracy, a przepisy ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny, dotyczące skutków niewykonania zobowiązań stosuje się odpowiednio. Oznacza to, że ustawodawca nie ograniczył stosowania przepisów o odpowiedzialności za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania do zobowiązań wynikających z stosunku służbowego strażaka. Odpowiedzialność ta obejmuje zobowiązania wynikające z czynności jedno i dwustronnych, aktów administracyjnych, z czynów niedozwolonych, z bezpodstawnego wzbogacenia oraz z innych zdarzeń, z którymi ustawa łączy powstanie zobowiązania. Niewykonanie lub nienależyte wykonanie istniejącego zobowiązania, niezależnie od jego źródła, pociąga za sobą skutki wskazane w Kodeksie cywilnym. W odniesieniu do zobowiązań pieniężnych może to być - obok sankcji ogólnych - obowiązek płacenia odsetek, będący następstwem nienależytego wykonania zobowiązania pieniężnego. Zgodnie z art. 481 k.c., obowiązek taki powstaje niezależnie od źródła, z którego zobowiązanie zapłaty wynika. Równocześnie, odwołując się do art. 64 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP, Sąd ten ocenił, że niedopuszczalne jest przyjęcie założenia, wedle którego żądanie odsetek z tytułu nieterminowej wypłaty należnego w ramach stosunku służbowego świadczenia przysługuje funkcjonariuszowi służb mundurowych jedynie w wypadku, gdyby wynikało z wyraźnego przepisu ustaw dotyczących funkcjonariuszy określonego rodzaju służby mundurowej. W teki kwestii nie podzielił argumentacji opierającej się na odmiennym założeniu, wedle którego regulacja prawna dotycząca funkcjonariuszy służb mundurowych ma charakter zupełny. Milczenie ustawodawcy w zakresie dopuszczalności dochodzenia odsetek od wskazanego równoważnika nie może być rozumiane jako równoznaczne z brakiem drogi sądowej, tym bardziej że ustawodawca przewidział w Kodeksie cywilnym ogólne zasady odpowiedzialności za nieterminowe spełnienie świadczeń pieniężnych. Mając powyższe na uwadze Sąd Rejonowy uznał, że na pozwanym spoczywa obowiązek wypłaty odsetek od równoważnika pieniężnego po upływie terminu wymagalności

tego świadczenia. W ocenie tego Sądu nie zasługiwał na uwzględnienie zarzut pozwanego przedawnienia roszczenia powoda, tylko dlatego, że decyzja pozwanego o przyznaniu powodowi prawa do równoważnika pieniężnego została wydana w dniu 17 czerwca 2010 r., albowiem od momentu uprawomocnienia się decyzji powód mógł skutecznie żądać spełnienia świadczenia głównego, jak również odsetek po upływie daty wymagalności. Dlatego też Sąd zasądził kwotę: 6.095,94 zł, bowiem nie była ona przez pozwanego kwestionowana.

Powyższy wyrok zaskarżyła apelacją strona pozwana wnosząc o jego zmianę w zakresie pkt I i III przez orzeczenie o oddaleniu powództwa w całości - ewentualnie - o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji, zarzucając naruszenie prawa materialnego: - art. 359 § 1 k.c. oraz art. 481 § 1 k.c. poprzez niewłaściwe ich zastosowanie w przedmiotowej sprawie i błędne przyjęcie, że powodowi przysługuje roszczenie o odsetki od nieterminowej wypłaty równoważnika pieniężnego za brak lokalu mieszkalnego; - art. 481 § 1 k.c. poprzez uznanie, że pozwany pozostawał w opóźnieniu skutkującym prawem powoda do wskazanych odsetek od lipca 2005 r., pomimo że decyzja w przedmiocie równoważnika została wydana w dniu 17 czerwca 2010 r. Ponadto skarżący powołał się na naruszenie prawa procesowego: art. 321 § 1 k.p.c. wskutek zasądzenia przez Sąd Rejonowy w pkt I wyroku odsetek ustawowych pomimo braku zgłoszenia przez powoda takiego żądania; art. 477² § 1 k.p.c. w związku z art. 476 § 1 pkt 2 i art. 476 § 5 pkt 1 k.p.c. poprzez niewłaściwe ich zastosowanie i w konsekwencji nadanie rygoru natychmiastowej wykonalności, pomimo że przedmiotowa sprawa nie jest sprawą z zakresu prawa pracy, a zasądzona należność nie przysługuje funkcjonariuszowi.

Wyrokiem z dnia 25 lipca 2013 r. Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w O. oddalił apelację pozwanego, uznając, że Sąd pierwszej instancji prawidłowo oraz dokładnie przeprowadził postępowanie dowodowe i prawidłowo wyrokował na podstawie wszystkich zaoferowanych przez strony dowodów, dokonując trafnej ich oceny prawnej. W zakresie zarzutu apelacji dotyczącego przedawnienie roszczeń, strona pozwana twierdziła, że roszczenie o wypłatę odsetek stało się wymagalne dopiero na początku lipca 2010 r., a z ostrożności procesowej wskazywała, że gdyby nawet uznać, że odsetki należałyby się

powodowi od lipca 2005 r., to jego roszczenie uległo przedawnieniu. Sąd drugiej instancji uznał za bezpodstawny zarzut przedawnienia roszczenia powoda, argumentując, że wydając przedmiotową decyzję z dnia 17 czerwca 2010 r. strona pozwana uznała to roszczenie i to z datą wsteczną - od dnia 1 lipca 2005 r., skoro wypłaciła powodowi zaległość równoważnika pieniężnego za brak lokalu mieszkalnego.

Sąd drugiej instancji podzielił również dokonaną przez Sąd Rejonowy wykładnię art. 111a ustawy o Państwowej Straży Pożarnej, stanowiącego, że w sprawach dotyczących roszczeń majątkowych o świadczenia pieniężne wynikające ze stosunku służbowego strażaków - rozstrzygają sądy pracy, a funkcjonariuszowi zamykanie można zamykać drogi cywilno-prawnej do dochodzenia jego zasadnych roszczeń na zasadach ogólnych. Specyfika stosunków służbowych funkcjonariusza służb mundurowych nie zwalnia Państwa z obowiązku należytego i terminowego wypłacania tym funkcjonariuszom uposażenia, a naruszenie tego obowiązku skutkować powinno, tak jak w wypadku opóźnienia spełnienia świadczenia pieniężnego przez dłużnika (art. 481 k.c.), dopuszczalnością dochodzenia przez tego funkcjonariusza od Państwa (Skarbu Państwa) należnych z tego tytułu odsetek. Sąd drugiej instancji wskazał również na niekonsekwentne zachowania strony pozwanej, która w decyzji z dnia 17 czerwca 2010 r. przyznającej powodowi należyty równoważnik za mieszkanie wskazała, że „odsetki od należnej kwoty zaległego świadczenia są roszczeniem cywilnoprawnym, dlatego w decyzji nie rozstrzyga się co do odsetek”. Ponadto w piśmie skierowanym do powoda z dnia 13 grudnia 2010 r. Komendant Powiatowej Straży Pożarnej w K. pouczył go, że z takim roszczeniem powinien wystąpić do sądu powszechnego (sądu pracy), powołując się na art. 111 a ustawy o Państwowej Straży Pożarnej. W ocenie Sądu drugiej instancji, skorzystanie przez funkcjonariusza ze wskazanej mu przez przełożonego drogi w przytoczonych pismach pozostawało w sprzeczności z treścią apelacji strony pozwanej.

W ocenie Sądu drugiej instancji bezzasadny okazał się również zarzut skarżącego jakoby Sąd Rejonowy orzekł o roszczeniu niezgłoszonym przez powoda, tj. o odsetkach od odsetek. Żądanie takie zostało zgłoszone zarówno w pozwie - jako żądanie „zasądzenia kapitalizacji odsetek”, jak i w piśmie

procesowym powoda z dnia 25 grudnia 2012 r. W konsekwencji, od zaległych odsetek można żądać odsetek za opóźnienie dopiero od chwili wytoczenia o nie powództwa (art. 482 k.c.), czyli od dnia 4 września 2012 r. (data nadania pozwu do Sądu), tyle że zmiana wyroku Sądu pierwszej instancji byłaby niedopuszczalna, jako niekorzystna dla strony skarżącej (art. 384 k.p.c.). Mając na uwadze powyższe argumenty Sąd drugiej instancji oddalił apelację strony skarżącej w całości.

Strona pozwana zaskarżyła w całości prawomocny wyrok Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w O. z dnia 25 lipca 2013 r. na podstawie art. 424¹ k.p.c., wnosząc o stwierdzenie jego niezgodności: - art. 378 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. k.p.c. w związku z art. 328 § 2 k.p.c. wskutek zaniechania rozważenia wszystkich podniesionych w apelacji zarzutów; - art. 481 § 1 k.c. w związku z art. 78 ust. 3 ustawy o Państwowej Straży Pożarnej i tzw. błąd w subsumpcji, który wyrażał się tym, że „stan faktyczny ustalony w sprawie błędnie uznano za odpowiadający stanowi hipotetycznemu przewidzianemu w normie prawnej”. Skarżąca zakwestionowała ustalenie sądów, że pozostawała w opóźnieniu skutkującym prawem powoda do odsetek od nieterminowej wypłaty równoważnika pieniężnego za brak lokalu mieszkalnego od 11 sierpnia 2005 r. pomimo tego, że wniosek o wypłatę równoważnika złożony został 30 czerwca 2008 r., a decyzja w przedmiocie przyznania równoważnika została wydana 17 czerwca 2010 r. i dopiero po jej uprawomocnieniu świadczenie stało się wymagalne. Według skarżącej, prawo do równoważnika pieniężnego nie powstaje z mocy prawa, ale na podstawie decyzji administracyjnej i dopiero jej wydanie „stwarza roszczenie strażaka o jego wypłatę”. Oznaczało to, że aż do czasu uprawomocnienia się decyzji z 17 czerwca 2010 r. nie istniał dług pieniężny, który strona skarżąca zobowiązana była zapłacić. Tym samym nie mogło powstać roszczenie odsetkowe. W ocenie skarżącego, powyższe okoliczności powodują, że wyrok bez wątpienia jest orzeczeniem niezgodnym z prawem, wydany został z rażącym naruszeniem przepisów prawa materialnego (art. 481 § 1 Kodeksu cywilnego w związku z art. 78 ust. 3 ustawy o Państwowej Straży Pożarnej). Skarżący wniósł również o zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga nie zasługiwała na uwzględnienie już i przede wszystkim dlatego, że stan prawomocnie osądzonej sprawy, w której zasądzono sporne roszczenie odsetkowe, miał oparcie w decyzji o stwierdzeniu prawa do przysługującego powodowi równoważnika pieniężnego od daty powstania tego uprawnienia, tj. od daty ustalonej w decyzji - 1 lipca 2005 r. Sąd Najwyższy nie podziela bezpodstawnego poglądu, jakoby decyzja o przyznaniu tego świadczenia majątkowego miała charakter konstytutywny, ponieważ wszystkie przesłanki wymagane do nabycia równoważnika pieniężnego oraz terminy wymagalności jego wypłaty zostały określone w przepisach ustawy o Państwowej Straży Pożarnej. Oznacza to, że decyzja o jego ustaleniu zostaje wydana po stwierdzeniu spełnienia pozytywnych przesłanek ustawowych (art. 78 ust. 1 ustawy) i braku przesłanek negatywnych (ust. 2). Równocześnie z ustępu 3 wymienionego przepisu wynika, że równoważnik przysługuje od dnia powstania tego uprawnienia oraz przez okres nie dłuższy niż 5 lat (ust. 4). W konsekwencji ustalony w decyzji strony pozwanej temporalny element prawa do tego świadczenia został stwierdzony *ex tunc*, zgodnie ze wskazaną w decyzji wsteczną datą wymagalności świadczenia głównego, która określiła początkowy termin wymagalności zasądzonego roszczenia odsetkowego, co w rozpoznanej skardze strona bezpodstawnie oraz bezzasadnie kontestowała.

Tymczasem, zgodnie z art. 481 k.c., stosowanym odpowiednio do stosunków strażaków w zakresie skutków niewykonania zobowiązań (art. 111a ustawy), odsetki przysługiwały powodowi od stwierdzonej przez stronę skarżącą daty wymagalności świadczenia podstawowego (głównego), tj. od 1 lipca 2005 r. nawet wtedy, gdy wniosek (raport pisemny) o jego uznanie był późniejszy, co wszakże było wątpliwe, skoro w pozwie powód utrzymywał, że wielokrotnie ustnie domagał się wypłaty świadczenia głównego, które zostało mu ustalone i wymuszone dopiero po wszczęciu i przeprowadzeniu postępowania administracyjnosądowego. Co do zasady, odsetki są zależne od istnienia i wymagalności roszczenia głównego, które zostało uznane od 1 lipca 2005 r., a zatem przysługują już od bezskutecznego upływu terminu do spełnienia uznanego roszczenia (świadczenia) głównego.

Wprawdzie przyjmuje się odrębność biegu terminu przedawnienia roszczenia odsetkowego, którego Komendant Powiatowej Straży Pożarnej w K. nie uznał w wydanej w 2010 r. decyzji, wskazując na jego cywilnoprawną naturę i potrzebę wystąpienia z roszczeniem o odsetki do sądu pracy, ale w podstawach skargi nie wskazano, jakie przepisy prawa mogły być naruszone w sposób kwalifikowany w zakresie jej potencjalnie częściowej zasadności w zakresie nieuznanego i ewentualnie częściowo przedawnionego roszczenia odsetkowego. Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę nie tylko w granicach jej zaskarżenia, ale także w granicach wskazanych w niej podstaw (art. 424¹⁰ k.p.c., przeto brak adekwatnych podstaw skargowych wykluczał stwierdzenie niezgodności z prawem zaskarżonego wyroku w jakiegokolwiek jego części.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy wyrokował jak w sentencji w zgodzie z art. 424¹¹ § 1 k.p.c.